

Magabb betű-
10 lej. Alá-
írdetések díja
y továbbitunk
és hírek díja
el.

ög,
ha rekedt
náljon
gger
asztilát
gyorshatás.
at nem ront-
ható minden
arban és dro-

ör-
áto-
at

módszerek
letesebben
s javít
enia
estő és
isztító
David F.-u.
r. Cotita 1.
minden-
ruhafestés,
titás

tor

an besze-
hiteképe-
szlet ked-
ény.

n I.
dinand 69

n Sibiu.

dass unsere
benützen.

nung. und
inden) ab 1
tenden ver-
Angabe der
J. J. an

rs auf dem
der zu-
ch ev. dia-
versehen

Abchrif-
se, Angabe
Dec. 1. J. an

en werden

mit klang-
vorzugt.

ubinstein
ases.

él

idejéből.

ban, Cluj

Szerkesztőség, kiadó-
hivatal és nyomda:

Cluj-Kolozsvár, St. Baron
L. Pop (Brassai-ucca) 10.

Telefon:
Szerk. és kiadóhiva-
9-77

Zs. N. Sz.

Egyes szám ár
udvaron és vidék.
Bukarestben is

3181
I. Diszter 2. II. 8.
Dr. Ramasetter Róbert
Budapest

Suciu

KELET

ZSIDÓ-POLITIKAI-NAPILAP

ELOFIZETESI ARAK

Romániában	
Egész évre	1150
Félévre	600
Negy-dévre	320
Egy hónapra	110
♦	
Csehszlovákiában	
Egy hónapra	Ck 40-
Egyes szám	3-

1927 december 10.ombat

Cluj-Kolozsvár ♦ X évfolyam ♦ 276. szám

5688 Kiszlév 16

Országos zsidó gyászt rendelnek el a templomrombolások miatt

A fájdalom és rettegés e napjaiban, kinek nem jutott eszébe nagy költőknek, Bialiknak halhatatlan verse:

Menj a romok közé és lépj keresztül ezer részen
A lyukas falakon és a bezúzott kemencéken.
Hol lecsapott a fejsze, mely nyílásokat ütve,
Hogy tátongnak a vörös téglák barna üregükbe.
És rád bámulnak, mint nyitott fekete, nagy sebek,
Miket sona balzsamfüvek be nem heggesztenek.
S besüpped lábadd szétzort tollak közé, meg-meg-
botolva!

Száz roncsos, cseréphalmon, könyvek, pergamentek
rongyán...
Emberfeletti munka borzalmas halomra dulta.

Read borul sötéten s hallgát... kérdezd a pököket,
Élő tanuk ők, szemtanuk és mesélnek majd meséket.

Sok, sok ilyen mesét mesélhet apok neked,
Mesék, mik átfurják velőd s megöli lelkedet
S örökre, mindörökre elsötétül életed.
És erőlködj és folytatd torkodba jajod, sóhajod,
Temesd el mélyen a szivedbe, mielőtt kitörne.

Nem panaszkodni, nem siránkozni akarunk mi most romjaink fölött. Elpusztított vagyonaink, szétrombolt templomaink, meggyalázott szentségeink és ártatlanul bántalmazott testvéreink felett hallgasson most a jajkiáltás és a panasz keserű szava. Az elmúlt napok eseményei tullepték azt a mértéket, semhogy higgadt szavakkal tudnánk kifejezést adni bánatunknak és vérig alázott emberi önéreztünknek. Sokat szenvedett népünk hosszú, négyezer éves történetében alig akadt példa, amely népi szentségeink hasonló meggyalázásáról számolna be. Eddigi adataink szerint több mint 15 templomot és több mint 60 Szefer Torát pusztítottak el és szentségtelenítették meg az utóbbi napok zavargásai során.

Nekünk már nincsenek könnyeink. Elsírtuk őket mind és most már csak égő szemekkel tudunk a jövő elé tekinteni. De a válságnak és megpróbáltatásnak mosti napjaiban újra és újra a mi gazdag és szenvedésekkel teli történelmünkben keresünk vigasztalást, amely arra tanít bennünket, hogy az erőszak sohasem tudott diadalmaskodni a zsidó népen, hogy az üldözöttesek legvadabb viharai közepette is meg tudtuk őrizni erkölcsi ellenálló képességünket és az igazságra vetett hitünket. Ez a megingathatatlan hit éltet bennünket most is. A hit, hogy a népek eleven lelkiismerete előbb — utóbb igazságot szolgáltat nekünk, és hogy a román nép, amely szintén sokat szenvedett, józan ösztöneivel meg fogja érezni, hog az, ami a zsidósággal ezekben a napokban történt, nemcsak nekünk árt, de mély sebet ejt az ő erkölcsi presztízisében is.

Elégtételt várunk és elégtételt vár a világ egész haladó közvéleménye, amely megdöbbenéssel értesült az itt törtételekről. Nem akarjuk, sőt tiltakozunk ellene, hogy külföldről sürgessék ezt az elégtételt számunkra, de igenis követeljük, hogy a kormány haladéktalanul tegye meg a kötelességét ebben az ügyben, követeljük, azonnal állapítsa meg a kormány, kiket terhel a felelőség e minden képzeletet felülmúló pusztulás bekövetkezéséért, kik az értelmi szerzői e szervezett hadjáratnak, amelyet a teljes jogú állampolgárok tömegei ellen folytatnak, kik teljesítették és kik nem teljesítették esküvel fogadott kötelességeiket a támadás óráiban. Követeljük,

hogy mindenki, aki bűnös, bíróság előtt feleljen bűnéért.

De mindenekelőtt és fölött követeljük a kormánytól, nyújtson intézményes garanciákat arra, hogy hasonló események a jövőben soha többé elő ne fordulhassanak. Vagy elég erősen érzi magát a kormány arra, hogy ezeket a biztosítékokat nyújtani tudja, — és mi nem kételkedünk benne, hogy a kormány birtokában van ennek az erőnek — akkor álljon a helyze! magaslata, vagy ha úgy érzi, hogy nem tud ura lenni a helyzetnek, akkor adja át a helyét azoknak, akik az abszolút rend fenntartására valóban képesek Fildermann képviselő mondotta a kamara tegnapi ülésén, hogy mi nem elégedhetünk meg többé pusztán ígérettel, mer ötvennél is több ígéretet kaptunk már a múltban, de mindegyik csak üres szó maradt. Komoly és őszinte tetteket várunk a kormánytól, hogy végre megnyodhassanak a kedélyek és ismét kezdetét vehesse a polgári munka, amelynek folytonossága az

Eltemetik a megszentégtelenített Törökat

Miránk pedig még szomorú kötelességek várnak. Ösrégi és szent hagyomány a zsidó népnél, hogy minden egyes torának pusztulását úgy gyászolja meg, mintha legközelebb hozzátartozójahalt volna meg. Ertesülésünk szerint az erdélyi rabbik országos gyászt fognak elrendelni a bennünket ért óriási veszteség miatt. A kolozsvári ortodox hitközség rabbisága a vallási parancsoknak megfelelően elhatározta azt is, hogy az elpusztított és meggyalázott toratekercsek és egyéb kegyeszerék maradványait összegyűjti és megfelelő formában eltemeti. Erre vonatkozólag a rabbiság ma a következő felhívást bocsátotta ki:

Felkérjük városunk lakóit, felekezetre való különbség nélkül, akik birtokukban vannak a rombolások alkalmával a zsidó templomokból elhurcolt kegyeszeréknek, (Thóra-tekercek, tefilin, imaszíjak, imakönyvek), egészben vagy bármily kicsiny méretű részeknek vagy foszlányoknak, hogy azokat haladéktalanul (Timár-u.) Str. Dubalarilor 1. sz. alá beszállítani sziveskedjenek, hogy vallás leírta kegyeteszeretásnak eleget tehessünk aminek időpontjáról a híveinket kellő időben értesíteni fogjuk.

Az aut. orth. izr. hitközség Rabbisága.

Országos gyász és böjtnapok

Munkatársunk ma délelőtt felkereste ebben az ügyben Glasner Akiba főrabbit, aki hajlékát a bevert ablakok miatt egy hátsó szobába volt kénytelen áttenni. A főrabbi az átélte izgalmak miatt alig tudott szóhoz jutni:

Glasner főrabbi nyilatkozata

Egyelőre nem tudtam más intézkedést tenni, hogy felhívást bocsátottam ki, amelyben felhívtam a zsidókat és keresztényeket egyaránt, hogy a rombolásból megmaradt kegyeszeréket szolgáltatassák be a hitközsé irodájába.

A főrabbi elmondta, hogy a Sulchan Árucik szerint toragyálázás eseteiben a gyásznak ugyanolyan külső jeleivel kell manifestálni fájdalmunkat, mintha egy közeli hozzátartozóinkat veszítették volna el. Sőt még ennél is

utóbbi napokban tragikusan megrendült.

A zavargások következtében felbecsülhetetlen értékek pusztultak el és milliós vagyonok mentek veszendőbe. Felbecsülhetetlen az az eszmei érték, amely vallási szentségeink pusztulásával veszett el számunkra. Ezt az értéket soha senki megtéríteni nem fogja tudni nekünk. De elpusztultak a rombolások során számokkal felbecsülhető javak is, amelyeknek restaurálása és a kárvallottak kártalanítása a kormány kötelessége. Az államháztartás könnyű szerrel elbírná, hogy a károsultak meg felelő kártérítésben részesüljenek, de igen sok kárvallott teljes egészében van veszélyben, ha nem részesül gyors segítyben. Az állam könnyű szerrel adhat kártalanítást, amelynek legegyszerűbb módja az, hogy a kárvallottaknak adóban elengedi azt az összeget, amely megfelel az őket ért károsodásnak. Ez a legminimálisabb, amit az ország felbolygatott közvéleménye elvárhat a kormánytól.

mélyebben kell kifejezést adni a nagy gyásznak. Rendesen ruháinkat egyszer tépjük meg, most azonban a hagyományokhoz hű zsidó két tépést tesz kabátján vagy mellényén. És míg a halott után „körüját” bizonyos idő múlva bevarrhatjuk, ezt a tépést sohasem szabad bevarrni.

Természetes, hogy megfelelő formában kell kifejeznünk mérhetetlen gyászunkat. Nem tudom, ismer-e a történelem esete arra hogy ez aránylag nem is nagy városban hat zsinagógát romboltak volna le. Még nem tanácskoztam a temetés részletei felől, az időpontot sem állapíthattam meg még, de véleményem szerint nemcsak országos gyászt fognak elrendelni, hanem böjtnapokat is. Egyelőre a lerombolt templomokban nem tarthatunk Istentiszteleteket.

Erdély földjén még nem történt meg, hogy isteni szentségeket megsértsenek.

Dr. Eisler Mátyás főrabbi egyetemi tanár, a neolog hitközség főrabbiája, aki mint tudós is foglalkozott Erdély történelmével, a következőket mondotta:

— Erdélyben a XV-ik század óta élnek zsidók és Erdély földjén még nem történt meg, hogy isteni szentségeket megsértsenek. Nekünk nincs pörünk a román náppal, amely békés és megértő, mint minden más nép, de a román ifjúsággal sem, amelyet fájdalom, nyílt és titkos izgatóságok félre vezettek. Ami Kolozsváron történt, az meghatározott terv szerint ment végbe, erre vall az a rendszeresen

URANIA - MOZGÓ

Patt és Patachon

közkedvelt művészek

Don Quichote legujabb vigjátékuk

Monopol Filmcent

Egyedüli közlekedés

**Amerika, Canada,
Argentina, Brazília,
Uruguay stb. felé**

a világ legnagyobb és leggyorsabb „Saturnia“ és „Vulkania“ expess-motoros-hajókkal. Észak-Amerikába csak 7 nap. Dél-Amerikába csak 9 napi út az Océánon át. — Az utikötség Bukarestből New Yorkig 100 dollár, vízum is beleértve. — Utikötség Bukarestből Dél-Amerikába 21½ angol font, vízum is beleértve.

Határtól kikötőig az út csak 48 óra!
Közben csak 2 határ!

Mindennemű felvilágosítás: és prospektust díjmentesen ad:

Cosulich Line

Bucuresti, Calea Grivitei No. 181,
vagy Hókunk: Cosulich Line, Temesvár
Uri-ut (Str. I. C. Bratianu) 18.

kieszelt hadjárat, amit békés polgárok ellen vezettek. Ezek ellen van panaszunk és a kormány elterjesztését is tettem ebben az irányban. Négy sürgönyt adtam fel a Rabbiegyesület és az Országos Izraelita Iroda nevében a miniszterelnöknek, a belügyminiszternek, az igazságügyminiszternek és a választásügyi miniszternek. Duca belügyminiszterhez intézett táviratom így hangzik:

1927. XII. 8.

Duca belügyminiszter urnak,

Bucuresti

Tegnap este városunk összes zsinagógáit vandál módon elpusztították, szent könyveiket szétégették és elégették. Ezen istenkáromló cselekedetek nagy karhatalom jelenlétében folytak le, melynek utasítás szerint nem volt szabad fegyvereit használnia. Oriási anyagi kár, zsidó lakosság hangulata kétségbesett. Hasonló események Nagyváradon és a vidéken. Tiltakozunk az isteni törvények és államolgári jogaink e lábbal tiprása ellen és kérjük sürgős intézkedését életbiztonságunk érdekében. Biroul Izraelitilor. In numele presedintiei Cluj pirmsabin Eisler.

— Egyttal bírói uton is érvényesíteni fogjuk követeléseinket, nemcsak az alkotmánytörvényekben biztosított jogaink, hanem a nemzetközi szerződések alapján is, amely tudvalevőleg a leghathatósabban védi a választásfelekezeteiket. Zsidó testvéreinket pedig felhívjuk, hogy óvják meg nyugalmukat és várják meg az ügy törvényes lefolytatását. Az erőszak nem tudott sohasem diadalmaskodni a zsidó népen, aminek ereje nem a fegyverekben van, hanem a Tora szellemében, amelyet szentségtörő kezek megaláztak. Amelynek pergamentjét el tudták égetni, de szelleme ott ég a szívekben, terjesztik a világosságot és emberiséget az egész világ számára. A zsidóság megalázottságában is nagy nép, nem a gyűlölet által a szeretet jegyében.

Annak idején el fogjuk temetni, mint gátlalattainkat, a meggyalázott törtékekeresek foszlányait s felhívjuk Erdély zsidóságát, hogy töljön velünk együtt gyászt és ez legyen kifejezője annak a zsidó szolidaritásnak, amely eddig hiányzott közülünk. Talán a szörnyű megpróbáltatás kiinduló pontja lesz annak az egységnek, amelynek révén védekezni fogunk tudni az ellen, hogy ilyesmi még egyszer, valaha is előforduljon.

A főrabbi közölte, hogy a kongresszusi hitközség templomában nem tartanak ugyan rendes istentiszteletet, mégis szombaton a templom melletti irodában délelőtt 10 órakor a muszáf-imát megtartják. Dr. Eisler ezuttal beszédet is fog tartani.

URANIA - MOZGÓ

Patt és Patachon

közkezdvelt művészek

DON QUICHOTE legújabb vígjátékukban
Monopol Filmcentra

A kolozsvári károk

A kolozsvári hatóságok kárbecslő bizottságot állítottak össze, amelyek üzletről-üzletre jártak a kárt felbecsülni. E becslések szerint, amelyek adatait az Uj Kelet munkatársainak helyszíni megállapításai egészítik ki, a rombolás az alábbi károkat okozta:

A Piața Unipei (Főtér)

a rombolás után a következő képet mutatja:

A Kalapkirály férfitáruháznak két hatalmas kirakatüvegét és cégétábláját zúzták össze. A kirakatban elhelyezett áru nagyrésze a lehullott üvegszilánkok következtében tönkrement. A kár meghaladja a 250 ezer lej.

Dietrich és Stössel ékszerüzletének kirakatüvegét törték be. A kirakatban elhelyezett ékszerek nagyrésze megrongálódott. A kár 150 ezer lej.

Deutsch Ármán férfitáruháznak egyik kirakatüvegét és cégétábláját törték össze, kára 60 ezer lej.

Neumann M. férfitáruháznak cégétábláját és kirakatüvegét zúzták be. A kár 250 ezer lej.

A Sámuel et Comy cégnél a tulajdonos személtárára törték össze a kirakatüvegeket. A kár meghaladja a 130 ezer lejt.

A Grünwald és Steiner cégnél a kirakatüvegeket zúzták össze. Kár 30—40 ezer lej.

A Katz és Fia cégnél a cégétáblát és a kirakatüvegeket törték össze. A kár 130 ezer lej.

A „Dolly“ cipőáruháznak kirakatüvegét és cégétábláját zúzták be. Kára 80 ezer lej.

Breier József női divatáruháza cégétábláját és kirakatüvegét törték össze. A kár 65 ezer lej.

Grätz régiségkereskedőnek hatalmas kirakatüvegét és a cégétábláját zúzták be. Több műtárgy megsemmisült. A kár 165 ezer lej.

A Ferdinand király-ut

a rombolás után így néz ki:

A párez oldalon: Goldstein korcsmáros két, 5000 lei értékű cégétábláját és a járda megvilágítására szolgáló lámpát, valamint a ház összes ablakait bezúzták. A kára 25 ezer lej.

Schick kőservendéglős nagy kirakatát, a vendéglőben talált összes üvegeket összetörték és az italokat kiöntötték. Kára 15 ezer lej.

Rosner órás és ékszerészüzletében két kirakatüvegét bezúzták. A kirakatban levő áruk annyira megrongálódtak, hogy teljesen használhatatlanná váltak. Efektív kár 60.000 lej.

Guttman Márton italmérésében a bezúzott kirakat és egyéb károk összege 25 ezer lej.

Mózes cipész két oldaltábláját bevették. A kár 500 lej.

A Lloyd kőservendéglőben az összes ablakokat betörték. A tünnetők behatoltak az üzletbe, az italokat kiöntötték és 10 abroszt magukkal vittek. A vendéglős kára 35 ezer lej.

Weinstein és Friedmann papírüzletében két nagy kirakatüvegét zúzták be és az ablakredőnyöket használhatatlanná tették. A cég kára 80 ezer lej.

Kőrösi és Benjámín fűszer- és gyarmatárú üzletében két bezúzott kirakatüveg - s a megrongált redőny értéke 75 ezer lej.

A Metropol kávéházban a tünnetők a Calea Regele Ferdinandra néző 8 hatalmas ablaküvegét betörték, a kávéházba behatoltak és hallatlan rombolást vittek véghez. Kár egy félmillió lej.

Janovitz és fia férfitáruháza és szabászati üzletében két nagy üvegtábla 80 ezer lejt ér.

Schwarcz Lajos posztókereskedőnél kirakatok bezúzása és rollók megrongálása 70 ezer lej wart eredményezett.

Az Evó (Wolf Jenő) cipőáruházaiban a betört kirakatüvegek és megrongált áruk összege 10 ezer lej.

Simon I. és S. divatáruüzlet két hatalmas kirakatábláját betörték. A kár 90 ezer lej.

Az Angyal drogériában Leitersdorfer Sándor tulajdonosnak 3 kirakatát a 40 ezer lej, a teljesen új kirakatberendezés 10 ezer lej értékben és 20 ezer lejre tehető, a kirakatban levő árukészletet tönkretették. A kár összesen 50 ezer lej.

Gerő Zoltán divatáruüzletében kirakatüvegek bezúzást és rollók megrongálása 65 ezer lej kárt okozott.

Szabó Rozália két kalapüzletében összesen 16 ezer lej kárt okoztak.

A Párisi Nagyáruházaiban a rombolók 5 hatalmas kirakatüvegét törték össze. A kirakatban levő árukban az üvegszilánkok jelentékeny kárt tettek. Itt a kár minimális számítás szerint egy negyed millió.

Farkas Ignác cipőüzletében a cégétáblát és kirakatokat törték össze. A cég kára 78 ezer lej.

Hercules divatáruüzletében a kirakatokat törték be és a rollókat megrongálták. A kár 30 ezer lej.

A Lady kalapszalomban a betört ablaküvegek ára 20 ezer lej.

Weisz Siegfried férfitáruháza üzletében két kirakat és üvegtábla bezúzása 80 ezer lej kárt okozott, a kirakatokból 40 ezer lej értékű selyemáru eltűnt. Kára összesen 120 ezer lej.

A Banca Marmoroschnak hatalmas cégétábláját és két kirakatüvegét törték össze a tünnetők. A kár 150 ezer lej.

Fischbein László ró idárukereskedésnek cégétábláját és kirakatüvegét zúzták be. A kirakatból az áru eltűnt. Kára 10 ezer lej.

Heller cipőkereskedésnek cégétáblája és kirakatüvege semmisült meg. A kár 60 ezer lej.

A Bernát papirkereskedésnek hatalmas cégétábláját és két kirakatüvegét zúzták be a tünnetők. A kár meghaladja a 155 ezer lejt.

A Columbia cégnél üvegtáblát és cégétábla betörése 80 ezer lej kárt okozott.

Dunky et Beer ékszerüzletében a bezúzott kirakatból az áruk eltűntek. A kár összesen 16 ezer lej.

Regele Bonbonier cukorkaüzletnek 6 ezer lej kára van.

A d'Or droguerianak kirakatüvegét és cégétábláját törték össze. Kára 150 ezer lej.

A Blatt divatáruháznak bezúzták a cégétábláját és kirakatüvegét. A kirakatból eltűnt mintegy 130 ezer lej érték. A kár összesen 300 ezer lej.

Az Erika cipőkereskedésnek 150 ezer lej kára van.

Braunstein ékszerárukereskedésnek bezúzták kirakatüvegét. Kára 150 ezer lej.

Markovits ékszerárukereskedésnek mintegy 120 ezer lej kára van.

Az Ideál kalapszalomban a kárt 15 ezer lejre becsülik.

A Sipos-féle harisnyaüzletben a bezúzott kirakatáblák és eltűnt áruk összege 200 ezer lejre tehető.

A Linoleum ismert bécsi kereskedőcég üzletében a rombolás 15 ezer lej kárt okozott.

A Fischer üvegtáruházaiban a két hatalmas kirakatot felfeszítették és a kirakatokban felhalmozott értékes árukészletet darabokra zúzták. Hasonló sorsra jutott az kvéglőzet nagyon szép cégétáblája is. A Fischer üvegtáruháza kára egymillióegyszáz ezer lej.

A Boros papírüzletben a két betört üvegtábla és a kirakatban levő áruk megrongálása 100 ezer lej kárt eredményezett.

A Buzetzkó utóda F. Kuck női divatüzletében a betört kirakat 20 ezer lej kárt okozott.

A páralan oldalon:

Rosenberg Máté divatáruüzletében a kirakatok és megrongált rollók értéke 54 ezer lej. A kirakatokban megrongált árukkal együtt a kár 70 ezer lej.

Czodik Károly bőrüzletében egy kis kirakatüveg tört el 5000 le értékben.

Agner bodegájában a rombolások kára 2400 lej.

Friedmann üvegtáruüzletében két bezúzott kirakatüveg és a kirakatban levő áruk használhatatlanná tételé 45 ezer lej kárt eredményezett.

Klein Izsák butorraktárban két hatalmas üvegtábla és a megrongált rollók értéke 70 ezer lej.

A Hamburg-America Linie kolozsvári fiókjának uccaránéző irodahelyiségében a betört abyaktáblák és rollók megrongálása 60 ezer lej kárt okozott.

Beer csemegeüzletében két kirakatot zúztak össze. A kár 40 ezer lej.

Fischer Albert butorraktárában a betört cégétábla ára 4000 lej.

Weisz Izsák divatáruüzlet egy üvegtábla betörésért és a kirakatban levő áruk megrongálásáért 40 ezer lej kárt okozott.

A Beck üvegtáruüzletben egy betört kirakat és a kirakatban megsérült áru értéke 25 ezer lej.

Sámuel Mihály „Szamos” rövidáruüzlet betört kirakata 4500 lejt ér.

A Deutsch-bodegába a rombolás ideje alatt ismeretlen tettes behatolt és a fiókban talált 20 ezer lej készpénzt elrabolta.

A Herskovits Manó divatáruüzletet betört kirakataért és a kirakatban megrongált áruért 45 ezer lej kár érte.

S. Finkler műszerület és irógépraktárban a betört kirakatüveg 02 ezer lej kárt okozott.

Rosenberg Lajos üzletében a kár 5000 lej.

Schieb vaskereskedésben a bezúzott kirakattábla és megrongált áruk értéke 15 ezer lej.

SELECT - MOZGÓ

Szenzációs premier

Bécsi görlok

A Sascha filmgyár legjobb produkciója. Főszerepben Dolly Davys, Igo Sym, Rudolf Klein Rogge
Monopol Dorian

Megbánja, ha Höfer hintőporat silány utánzattal cseréli fel

A

egy m
ápol
tisztá,
egyedü

a

A Hirschf
A Debrece
ezer lej kár
A Fischbe
cégétábla bet
Babits órá
tábla és né
kárt okozott
A Diaman
hatalmas üve
tűkű áru elt
A Moskou
mas üvegtábl
megsemmisült
Glück Her
lája és a kir
eredményezett
Grüntfeld
és megrongál
tesznek ki.
Farkas Ern
üveg ára 25
A Hoffma
lája, a kirak
összege 130
Glück Izra
be 60 ezer l

AC

A Calea V
tatja:
Riesler órá
szakították l
ékszerekkel.
Izrael ször
ték be a tün
A Carmen
jét zúzták ó
Jacob Scha
törték össze.
Haffner et
kirakatüvegét
katban levő
A kár minte
A Rosenbe
vedett. A kir
tünnetők nem
a szemben le

A Pi

a rombolás
Schmil
leszakították
egy halom a
Katz és
rohamozták
igen sok áru
ezer lej.

Weisz M
és rendelt c
gépét is szé
Az Auro
rongálták sz
Ifj. Pál M
lakait bezúzt
vittek el. Az
ezer lej kész
ben jelöli me
Weisz M
dobták, tükr
Abraham
Kára 1500 le
Rosenzwe
lóját pusztító
Gottlieb M

Az üzletből v
ezer lej.
Rosenzwe
köpenyeket, a
és az uccán

Az arcbőr ápolása megköveteli

egy megbízható bőrápolószert használatát. Szeles, esős időben, éppoly mint a napsütésben a **Creme Mouson-bőrápolás** a legmegbízhatóbb eszköz az arcbőr és kéz ápolására. A **Creme Mouson-bőrápolás** feltétlen eredménye: tiszta, fénytelen, egyenletes és fiatalosan üde arcbőr és előkelően ápolt kéz. A **Creme Mouson** eredményét szinte egyedülállónak lehet mondani. A Creme Mouson minden jobb szaküzletben kapható. Nagyban eladás: Roxin & Pataki,

Temesvár, Bul. Berthelot 19. — **Kisérleje meg**

a Creme Mouson használatát

A **Hirschfeld** cég kára 2500 lej.

A **Debreceni** csemegeüzletben egy betört kirakat 10 ezer lej kárt okozott.

A **Fischbein Jenő** rövidáruüzletnek egy kirakat és cégábla betöréséért 25 ezer lej kára van.

Babits órás és ékszerésznek egy betört kirakatábla és négy pár arany függő eltűnése 15 ezer lej kárt okozott.

A **Diamantstein** férfi és női divatruházban hatalmas üvegtábla a 45 ezer lej és 250 ezer lej értékű áru eltűnése kerekén egy fél millió kárt okozott.

A **Moskovits et Comp.** üvegaruüzletében két hatalmas üvegtábla és a kirakatban felhalmozott üvegaru megsemmisülése 200 ezer lej kárt okozott.

Glück Hermann divatruház kirakattáblái, cégáblái és a kirakatban megrongált áru 100 ezer lej kárt eredményeztek.

Grünfeld órás és ékszerésznek betört kirakattábla és megrongált redőnyökből eredő károk 30 ezer lej kárt okoztak.

Farkas Ernő festékárúüzletében egy betört kirakatüveg ára 25 ezer lej.

A **Hoffmann** cipőáruháza két üvegtáblája, cégáblája, a kirakat üvegerendezése és megrongált áruk összege 130 ezer lej.

Glück Israel divatáruüzlet két üvegtáblája zúzódott be 60 ezer lej értékben.

A Calea Victoriei (Kossuth Lajos-utca)

A **Calea Victoriei** a rombolás után ezt a képet mutatja:

Riesler órás és ékszerészüzletének egy portálját szakították le a tüntetők, amely tele volt órákkal és ékszerekkel. A kár meghaladja a százezer lejt.

Israel szőrmekereskedőnek két kirakatüvegét törtek be a tüntetők. Kára 82 ezer lej.

A **Carmen** kalapszalonnak egy nagy kirakatüvegét zúzták össze. Kára 50-60 ezer lej.

Jacob Schwartz paplanüzletének 3 kirakatüvegét törtek össze. Kára 60 ezer lej.

Haffner et Comp. bőr- és cipőkellékek üzletnek két kirakatüvegét, két kisebb üvegét törtek el. A kirakatban levő összes áru (bőr- és cipőkellékek) eltűnt. A kár mintegy 20 ezer lej.

A **Rosenberg** műkereskedés borzalmas kárt szenvedett. A kirakat szomorú csatatér képet mutatja. A tüntetők nem bírták a hatalmas és erős vasröllökkel, a szemben levő kefekötőstatorhoz rohantak, amelynek

A Piața Mihai Viteazul (Széchenyi-tér)

a rombolás után ezt a képet mutatja:

Schmitt Lázár fűszer és lisztkereskedésében leszakították a spaletájkát. A rombolás után egy halom áruja tünt el. A kár 28 ezer lej.

Katz és Bernáth csemegeüzletét háromszor rohamozták meg, az ucca és az udvar felől és igen sok árut hajigáltak az uccára. A kár 100 ezer lej.

Weisz Manó cipész műhelyéből nyers árut és rendelt cipőket dobáltak ki. Kára, minthogy gépét is széjjelrombolták, 12 ezer lej.

Az **Aurora** bodegának csak az üvegtábláit rongálták széjjel. Kár 1500 lej.

Iffy Pál Márton mézárúüzletének összes ablakait bezúzták, rengeteg szalámít és füstülthust vittek el. Az üzlettulajdonos állítása szerint 28 ezer lej készpénzt is elvittek. Kárát 35 ezer lejjel jelöli meg.

Weisz Mór borbély összes felszereléseit eldobták, tükreit bezúzták. Kára 25 ezer lej.

Abraham Dávid butoros ablakait zúzták be. Kára 1500 lej.

Rosenzweig Lázár fűszeres kirakatát és rollóját pusztították el. Kára 5000 ezer lej.

Gottlieb Márton textil kirakatait betörték. Az üzletből végszámmra tünt el az áru, kára 50 ezer lej.

Rosenzweig Antal könyvkereskedőtől imakönyveket, amatorkönyveket, tefilint vittek el és az uccán elhajigálták egy részét. Kára 50

A **Korzó** bazár két üvegtáblája, cégáblája és megrongált áruja a tulajdonosoknak 120 ezer lej kárt okozott.

A **Transsylvania** ernyőáruháza kirakata és megrongált árukészlete 36 ezer lejt tesznek ki.

Az **Abraham** divatruházait két kirakata és redőnyök megromlása által 80 ezer lej kár érte.

Máza Péter bodegásnak betört kirakatai 7000 lej kárt okoztak.

A **Baumzweig** divatáruüzlet kirakatát és redőnyeit összetörték, miáltal a céget 25 ezer lej kár érte.

A **Magazinul Spitz** cégnek kirakatait zúzták be a tüntetők. Kára 70 ezer lej.

A **Platsintár Testvérek** női divatruházánál a kirakatüvegeket törték össze. A kár 18 ezer lej.

Judovics Lázárnak kára 25 ezer lej.

A **Reiner** divatruháznak kirakatüvegét zúzták össze a tüntetők. A kirakatból eltűnt az áru. Kárát 120 ezer lejjel jelöli meg.

A **Szabó Jenő** cégnél bezúzták az összes kirakatüvegeket, valamint a cégáblát. A kirakatban elhelyezett áru nagy része tönkrement. A kár 350 ezer lej.

A **Hajnal** divatruháznak 175 ezer lej kára volt.

A **Gólya** áruháznak bezúzták a cégábláját és kirakatüvegét. Kára 250 ezer lej.

végszámmra hajigálták ki az árut. Kára 250 ezer lejjel jelölte meg.

Lebovits Berta cég kára 25 ezer lej.

Róth Mór rövidáru kereskedő üzlete tele volt áruval, amit teljesen tönkretettek. Kára 50 ezer lej.

Az **Isvorol** cég kára 30 ezer lej.

A Str. Regina Maria (Deák Ferenc-utca)

így fest a rombolások után:

Spielmann Mór ékszerésznek betörték a cégáblákat és kirakatokat, amelyekből az áru egy részét elvittek. Hivatalosan felbecsült kára 25000 l.

A 9-es szám alatt a rombolók **Fischer** Rezső butorraktáros üzletének négy kirakatüvegét összetörték és a butorraktárban a tulajdonos és a diákok közötti verekedés során a butorokat megrongálták. Kár circa 100 ezer lej.

Zauderer Salamon posztókereskedőnél is a hatalmas kirakatüvegeket zúzták be és az üvegszilánkok az ott levő szöveteket használhatatlenné tették. A hivatalosan megállapított kár 100 ezer lej.

A 36. szám alatti „Globus” festéküzletnél a hivatalos bizottság csak az üvegtáblák értékét vette fel 18 ezer lejjel. A tényleges kár azonban a 30.000 lejt is meghaladja, mert a kirakatban rengeteg vegyszer ment tönkre. A betört kirakat helyét bedeszálták.

A **Rudolf Mosse** cég kára is megközelíti a 50.000 lejt.

A **Klein**-butorraktár kára hasonlóképpen 50 ezer lej körül van.

Wolf Sámuel szabóüzleténél betörték a kirakatokat és az ajtókat is. A tönkrement szöveteket is beszámítva, a hivatalos kármegállapítás 32 ezer lej, tényleges kár 45.000 lej.

Bergner Mór bőruüzletének a kára hozzávetőlegesen 16.000 lej.

A **Stern** és **Kohn** cipőáruháza a tüntetők az üzlet tulajdonosát, egy hatvan éven felüli ur-asszonyt, aki testével akarta megvédeni üzletét a rombolástól, súlyosan összeverték. Ugyanezen sorsra jutott az egyik tanulófiú, aki a rollót akarta lehuzni. Négy nagy kirakatot zúzták be és az ajtó is betörték. A kár meghaladja a 60.000 lejt.

Rosenzweig Emánuel divatárukereskedésében két kirakatüvegét törtek be és a bennük volt áruk is eltűntek. A kár 40-50.000 lej.

Az **Ullmann**-virágüzlet kirakatüvegét kettéhasították. A kár mintegy 45 ezer lej.

Ezen kívül még igen sok más cég is szenvedett kisebb méretű károkat.

Szőrme mikádó L. 4000

Atmeneti kabátok

Bőrkabátok

NEUMANN M., CLUJ

férfi- és fiuruha-áruháza, Fötér 14.

Zarándoklás a kolozsvári zsinagógákhoz

A várost gyász ulti meg, borzalmas, folytatózó érzés. Döbbenet a tehetetlenség fölött, hogy ime nem elemi csapás, tűzvész, vagy vízáradat, hanem emberek, akiknek a baloldali bordáik között szív van és agyvelő a homlokuk mögött, mindezt megselekedték! Csupa kisirt szemű ember zarándokolt a templomokba, egyikből ki, másikba be. Némán megállottak és eszelősen néztek körül, szemük a feketén tántorgó frigszekrénybe meredt. A midrás szimbólumot ír le a szentély széjjelrombolásáról. „Jeremiás prófétához szólott az Ur: Ama emberhez hasonlítok, akinek egyetlen fia volt. Boldogan esküvői baldachin alá vezette, de a fiu ott halt meg hirtelen”. Ez a megsemmisítő boldogtalanság fáj mindenki-ben a pusztulás láttán. Az egyéni bajok elmosódtak. Bekötözött emberek, akiket az uccákon törökkel és bicskákkal megsebesítettek, fölkeltek ágyaikból és eljöttek a zsidó szentélyekbe, amiket tisztátalan kezek meggyaláztak és széjjelromboltak. Sokan jöttek a románok és magyarok közül is, akik megbotránkozással szóltak a szenvedélyekről, amiket ennyire elfajulni engedtek.

A Malom-uccában

Kora reggel a Malom-uccát előzőnlötték az emberek. A „Bét Avrohom” csinos, nemrégén kifestett és takarozott temploma, aranyozott kék falával, bemocskolva. A padok darabokba vágva, nagy vaskályhája felborítva. Frigszekrénye üres, ajtóit leszaggatva, ott hevernek a ledöntött és darabokra vágott előimádkozói állvány mellett. A „mizrach”-tábla és más imatáblák, amik a falakon üveg alatt berámázva függöttek, a rámástól kiszakított ablakok törmelékei között. És az almemor, ahol háromszor, négyszer hetenkint a Tórárt olvasák, a zsidó erkölcsök és hagyományok, minden erkölcsnek, a keresztényinek is kuforrását, az almemor ledöntve, takarója cafatokban, a padok lehasított deszkái és a csillámaradékok között.

A templomban ablakfallyal körülzárt kis helyiség volt, a templomi és egyleti adminisztráció számára. Most egyetlen romhalmaz az egész. Széjjeltépett könyvek, üvegdarabok, akták, iratok a földön. A női karzat farácsa ledöntve, a fa és faltörmelékek a padlón, ahová az udvari lakásokból elhurcolt befőttes és paradicsomos üvegeket vágják a földre.

A Poale Cedek lerombolása

Még ennél is pusztítóbb rombolásokat végeztek a közeli iparoszsinagógában a Poale Cedek ismert, szamosra nyíló templomában. A tüntetőket vezetőik egyenesen bevezették a Spitzer ház udvarán át a templom elé, amelyet két oldalon ostromoltak meg. Az ajtókat fölfeszítették és félórai irtózatot munka után a Toraszekrényt, az elő-templom minden berendezését, a padokat, a karzatos, az imaállványokat szétrombolták. Amikor ezel végeztek, a házban levő műhelyek ablakait zúzták be. Egy része a rombolóknak azalatt kihajigálta a széjjelzúzott ablakokon át a kegyesreket és imakönyveket a Szamosba. Néhányan kivitték a Toratekerceket és részint az

udvaron, részint az uccán rakott máglyán föl-égették.

A házban lakik Mandelbaum József, titkára az egyesületnek. A titkár és családja valahol látogatóban volt. Itt a tüntetők széjjelzúzták a lakás ajtaját, fölhányták a butort, az ablakokat kitérték és mint akik jól végezték dolgukat, a házban lakó Arbermann család szabó műhelyének és lakásának ablakait zúzták be.

Az aggmenházban

Ugyanez a csoport ment el az egyesület pénzbeszedőjének lakására, Pick Józsefhez. Innen elvitték a befőtteket és a paradicsomos üvegeket, a templom bejárója elé és tartalmukat kiöntötték a lépcsőkön. Taskáját és könyveit, nyugtáit összetépték és kihajigálták.

Négy fiatalember a Poale Cedek aggmenházába ment. A szobában betegen feküdt teg embert dunyhája alatt ütlegették. Az öreg embert egy csendősr ismerőse mentette meg súlyosabb következményektől.

— Uraim — mondotta a nála járt előjárósági tagoknak — én résztvettem már 1866-ban a háboruban és azóta is sok megpróbáltatáson mentem keresztül. De ami itt történt, azt az istenítéletet még nem éltem át.

MINDEN VÉRE
KAP

szép

karácsonyi
ajándékot

FISCHER

üvegudvar CLUJ

— Éjszaka kívánszorogtam ágyamból és mentem a helyre, ahol elégették a Tórákat. Nehány tórarészt megtaláltam és eltettem olyan helyre, ahová talán nem fognak eljutni ezek az istengyalázók!

És a nyolcvanhároméves ember úgy sirt mint egy gyermek.

A Sasz Chevra templomnál

A Talmud Egyesület (Sasz Chevra) Mikes Kelemen uccai, szép nemes stílusban épített zsinagógájába úgy törtek be, hogy ledöntötték az ucca felé benyúló vasrácsot, anélkül, hogy erre szükségük lett volna, mert hiszen a templomban egy kis gyülekezet épen akkor tartotta esti istentiszteletét. A tüntetők berohantak bojaikkal és furkosaikkal az Istenházába, lezárták a bejáratosokat és nyomban nekiestek a megrémült híveknek. Egy közbecsülésben álló könyvkereskedőt, Juda Bergert, előbb hátulról ütlegették, amikor elesett akkor többen rárohantak és hatalmas sebeket hasított fején. A szerencsétlen ember valahogy feltápáskodott és kifelé igyekezett, amikor kint is egy hatalmas ütést mérték fejére. Csak később találták meg aléltan és lakásába szállították, ahol gyorsan meg kellett operálni.

Megverték ugyancsak a piatra neamtí rabbit, valamint Aron Samut és Grosz Bernátot. A templomban izzé porrá zúztak mindent, a tórákat kihozták az előcsarnokba és itt nagy gaidium közepette elégették. Azalatt a mentők jöttek a templom elé és keresték Horovitz Mayert, akit azonban már közben a rendőrségre vittek. A rendőrségről vitték meg el a Park-szanatoriumba, ahol nyomban meg kellett operálni az öregembert, aki még most sincs túl a veszélyen. Ugyancsak ide hozták Aron Samut, akinek a lábát törték el s akinek teste tele van irtózatot véraláfutásos nyomával a verésnek.

A templomból futot haza Salamon Hermann a közeli 9 szám alatti lakására, ahol azonban a ház kapuja zárva volt. Mialatt a véresre vert szerencsétlen ember kopogott, néhány tüntető utána ment és lakása előtt addig verte, amíg eszméletlenül elterült. Akkor a házbéliek közül valaki kinézett és a kapu előtt fetregő embert behurcolta a házba.

A nagytemplomnál

A Talmud Egyesület zsinagógájának lerombolása után a chaszidok Kádár-uccai templomát látogatták meg, ahol az összes csillárokat, ablakokat bezúzták és hasonló módon garázdálkodtak a többi templomokban.

A Pap-uccai nagy orthodox templomnál percek alatt végeztek. Dorongokkal, csákányokkal végeztek és bezúzták a rabbiképző intézet ablakait. Ugyanabban a házban Fried Lázár dajan lakásának ablakait teljesen bezúzták. A templom melletti házban lakik Bárány Jakabné, akinek a lakásába betörték, az ágynevet széttépték, a butort összerongálták, úgy hogy a család az éjszakát a padlón volt kénytelen eltölteni. Külön érdekessége az orthodox nagytemplom lerombolásának, hogy a tüntetők ide kocsikon jöttek, minthogy ez kissé távolabb esik a város centrumától.

Innen mentek Glasner Akiba főrabbi lakására. De csak egy csoport igyekezett oda, a nagyobbik csoport az Ötvös-uccai Tarbut iskola helységét rombolta széjjel. A főrabbinak uccára néző ablakait bezúzták és egy negyedóra hosszat döngötték a kaput, azonban az erős ajtók ellentállottak és a tüntetők, akik ordítva követelték a kapu kinyitását, kénytelenek voltak elvonulni. A főrabbi nem tartózkodott otthon, felesége ellenben és gyermekei betegen feküdtek a lakásban.

SELECT-MOZGÓ

Szerzácións premier

Bécsi girlök

a Sascha filmgyár legjobb produkciója. Főszerepben: Dolly Davyc, Igo Sym, Rudolf Klein Rogge Monopol Dorian

Csüt
vári ke
Sfatul N
helyettes
legsulyo
rombolá
társadal
külföldi
egziszter
vaslatár
összes
nélkül,
tiltakozá
A g
nagy ki
ügyész,
hogy a
és igazs
sitása s

az o
az á

A gyüle
fogadta
nem ká
got adj
feibeccs
a keres
volna v
két tag
amely

Déli
Grigore
Péter e
kereske
fektusná
sonló e

State
tette
sé

mert me
lyek fe
igénybe

Ugy
részéről
Danila
lentette
dését a
akadály
Statescu

azzal a
hogy a
csapato
tudta a

A bi
előállotta
egyrésze

A ke
ciót ind
dékot k
előterjes
ban tet
összege

az ál
folyó
akik

Küld
megyei
mentést t

Csüt
bizottság
megbély
hozzávet
kárt ok
bizásabó
nap este
nokot, a
rendzava
fogja éle
kintettel

a váró

A po
fel, hogy
gyűlését.
Mihal
entést te
elentését

Tiltakozó gyűlés a Sfatulban

Csütörtökön délelőtt fél 11 órakor a kolozsvári kereskedők tiltakozó gyűlést tartottak a Sfatul Negustoresc helyiségében. Tuffii Richard helyettes polgármester elnöki megnyitójában a legsúlyosabb szavakkal elítélte a szerda esti rombolásokat, amelyek nemcsak a kereskedőtársadalomnak, hanem az ország belföldi és külföldi presztízsének is rengeteget ártnak. Az egzisztenciájukban tönkretett kiskereskedők javaslatára a gyűlés kimondotta, hogy Kolozsvár összes kereskedői, nemzetiségre való tekintet nélkül, hétfő reggelig zárva tartják üzleteiket a tiltakozás jeléül.

A gyűlésen időközben megjelent Arama őrnagy királyi hadbiztos és dr. Ilie Livius vezetőügyész, akik közölték a Sfatul elnökségével, hogy a hadügyminisztérium, belügyminisztérium és igazságügyminisztérium együttes távirati utasítása szerint ők fogják

az okozott károkat felbecsülni mert az állam meg akarja azokat téríteni.

A gyűlés közönsége ezt a bejelentést hűvösen fogadta és olyan hangok hallatszottak, hogy nem kártérítés, hanem élet- és vagyonbiztonságot adjon az állam. Eddig minden romboláskor felbecsülték a károkat, de annak költségeit is a kereskedők fizették meg anélkül, hogy kaptak volna valamit. Hosszas vita után a Sfatul mégis két tagot delegált a kárbecslő bizottságba, amely délután 3 órakor megkezdte munkáját.

Küldöttségjárás a hatóságoknál

Déli 1 órakor Tuffii Richard, Romanovici Grigore, Biró Andor, Braunfeld Henry, Kuck Péter és Somogyi Miksa mintegy ötszáz főnyi kereskedő élén megjelentek Stasescu rendőrprefektusnál, akitől garanciákat kértek, hogy hasonló események nem fognak többé előfordulni.

Stasescu ezredes válaszában kijelentette, hogy saját személyében felelősséget vállal minden tekintetben,

mert most már olyan utasításokat kapott, amelyek feljogosítják arra, hogy minden eszköz igénybevételével biztosítsa a város rendjét.

Ugyanekkor a kereskedelmi és iparkamara részéről Caciula Miklós főtitkár felkereste Popp Danila tábornok-hadtestparancsnokot, aki kijelentette, hogy hasonló zavargások megismétlődését a legteljesebb katonai szigorral fogja megakadályozni. Hasonló választ kapott a kamara Stasescu rendőrprefektustól is, aki a történeteket azzal a szerinte fatális körülménnyel indokolja, hogy a pályaudvari kordon egyrésze lovassági csapatokból állott, amely gyalogosítottan nem tudta a diákok rohamát feltartóztatni.

A biztató ígéretek hatása alatt a kereskedők elállottak a demonstratív sztrájkjától és az üzletek egyrésze mégis kinyitott.

A kereskedelmi és iparkamara egyébként akciót indított, hogy a kárvallott kereskedők haladékosan kapjanak az adófizetésre. Bergner Dezső előterjesztésére pedig a kamara abban az irányban tett lépéseket, hogy a megtérítendő károkból

az állam legalább ötmillió lej előleget folyósítson azon kereskedők részére, akik a rombolás miatt nem tudják üzleteiket folytatni.

Küldöttség járt tegnap dr. Dan Partenie vármegyei prefektusnál is, aki az eseményekről jelentést tett a belügyminisztériumnak.

A város nem vállal felelősséget

Csütörtökön este a városi tanács állandó bizottsága ülést tartott, amely a legerélyesebben megbélyegezte a romboló tüntetéseket, amelyek közvetlen becslés szerint legalább 20 millió kárt okoztak a kereskedőknek. A tanács megbízásából dr. Mihali Tivadar polgármester tegnap este felkereste Popp Danila hadtestparancsnokot, akitől ő is azt az ígéretet kapta, hogy a rendzavarók ellen a legszigorubb intézkedéseket fogja életbe léptetni. A zavaros időkre való tekintettel egyébként

a városi tanács permanenciájában marad.

A polgárság körében az a kívánság merült fel, hogy hívják össze a város rendkívüli közgyűlést.

Mihali polgármester tegnap este távirati jelentést tett a minisztertanácsnak a történetekről. Jelentésében megállapítja, hogy a rendzavarások

megelőzésére tett hatósági intézkedések nem vezettek eredményre, miért is a város úgy az eddigi rombolásokért, mint az események bejelentett folytatásáért minden erkölcsi és anyagi felelősséget elhárít magától.

A kereskedők egyébként elhatározták, hogy a szenvedett károk megállapítására bírói szemlélet fognak kérni, amelynek alapján perrel is élhetnek az állam, illetve a kormány ellen, amiért idejében nem akadályozta meg a rombolásokat. Hír szerint a kormány a zavargások idején okozott károkat abból a 200 millióból fogja megtéríteni, amelyet a bukaresti diáknegyed felépítésére vettek fel a költségvetésbe.

Nem engedélyezték a szombati diákgyűlést

Csütörtökön este, miután kisebb izgalmtól és csődületektől eltekintve, a nap nagy része aránylagos nyugalomban telt el, olyan hírek kerültek forgalomba, hogy szombaton megismétlődnek a szerdai események. December 10-én van ugyanis a diákmozgalmak megkezdésének ötödik évfordulója és ebből az alkalomból jubiláris gyűlés megtartására kértek engedélyt a diákok. A gyűlés megtartását azonban a

hatóságok nem engedélyezték. Ezenkívül az utcákon megerősítették az őrjárárokat, a veszélyeztetett helyekre pedig karhatalmat rendeltek ki.

A letartóztatottak névsora

A szerda esti tüntetések folyamán a rendőrség több mint husz egyént letartóztatott. Ezek közül többet szabadon engedtek, egyrésztük azonban még mindig letartóztatásban van. Az elfogottak egyszerű kinézésű, toprongyos emberek, vagy gyerkőcök, akik mindannyian azt vallották, hogy véletlenül sodródtak bele a tüntetők közé, nem pedig azért, hogy romboljanak. A letartóztatottak névsora a következő:

Murásan Traján vasuti munkás, Moldován Gavril autószerelő, Vincze László boltiszolga, Esak István bolbélysegéd, Sáros István csizmadiaségéd, Bodea Miklós és Baje Ferenc munkások, Papp Sándor lakatosinas, Ruz József asztalos, továbbá Telegdi Géza és Dóczy Andor, akik szintén gyármunkássegédeknek nevezték meg magukat. A letartóztatottak kihallgatása tart. A rombolás izgalmai egyébként nemcsak a város lakossága körében, de az egyetemen sem ülték el. Az orvosi fakultáson a legszélesebbkörű óvintézkedések ellenére is, inzultáltak két zsidó hallga ót.

Weizmann nem jön Erdélybe

A szomorú erdélyi események hatása alatt Weizmann professzor, a Cionista Világszervezet elnöke ma táviratilag értesítette a fogadására alakult kolozsvári bizottságot, hogy kolozsvári utazásától ezalkalommal eltekint. Weizmann annak a reményének ad kifejezést, hogy a nyár folyamán előreláthatólag hosszabb látogatásra jöhet Erdélybe.

A csütörtöki minisztertanács

Bucuresti-Bukarest, december 9. Délután 4 órakor a belügyminisztériumban tanácskozás volt, amelyen résztvettek Bratianu Vintila miniszterelnök, Duca belügy, Angelescu közoktatásügyi és Stelian Popescu igazságügyminiszterek, Franasovici és Tatarescu alminiszterek, valamint Nicoleanu tábornok, bukaresti rendőrprefektus és Alimanescu tábornok, a fővárosi IV. divízió parancsnoka. Az értekezleten a diákzavargásokkal kapcsolatos intézkedéseket beszélték meg, amelyek újabb zavargások megakadályozására szolgálnak, továbbá a bűnösök megbüntetését célozzák.

A Bukarestbe érkező diákokat a Malmaison kaszárnyába viszik,

ahol egyenként megindítják ellenük a vizsgálatot és a bűnösöknek bizonyultakat hadbírótság elé állítják. Együttal intézkedtek, hogy mindazon vonatokhoz, amelyeken a kongresszusról hazatérő diákok utaznak, egy külön katonai fedezetet szállító kocsit csatolnak, amely a legszigorubb utasításokban fog rendelkezni a rend fentartására vonatkozólag.

Az értekezlet után a következő kommunikét adták ki:

„Nagyváradon a rend teljesen helyreállt. A polgári és katonai hatóságok folytatják a vizsgálatot és megállapítják a bűnösök kilétét. Kolozsvárt a kongresszuson résztvettek visszaérkezése alkalmával a diákok egy csoportja idegen elemekkel megerősödvé áttörte a kordonokat és

a városban szétszóródva megkísérelte a rendzavarást és a pusztítást. A helyi csendőrszólóal hamarosan helyreállította a rendet. Huszonegy letartóztatás történt, köztük 16-an diákok. A főtettesek hadbírótság elé kerülnek.”

Targu Ocna-ban is...

Délben 12 órakor megérkezett egy vonat Nagyváradról jövő diákokkal. A csendőrök az érkezőket a pályaudvaron körülfojták és a Malmaison-kaszárnyába vitték, ahol kihallgatják őket, hogy megállapítsák az agent provokátorok személyét.

Egy másik csoport villanyoson bejutott a városba és tüntetni kezdett, mire azonnal letartóztatottak valamennyit

és a hadbírótság elé kísérték, ahol fogva maradtak.

Dr. W. Fildermann képviselő ma hosszabb kihallgatáson jelent meg Duca belügyminiszternél és tiltakozott a nagyvárad, csucsai, bánffy-hunyadi, kolozsvári és targu-ocnai zavargások ellen.

SELECT-MOZGÓ

Szenzációs premier

Bécsi girlök

a Sascha filmgyár legjobb produkciója. Főszerepben: Dolly Davys, Igo Sym, Rudolf Klein Rogge Monopol Dorian

Mielőtt kézimunka szükségletét beszerezni igyekszik, tekintse meg

E. Rosenzweig

Str. Reg. Maria

gazdagon felszerelt kézimunka üzletét, Gobelin, Kelim, Mozaik, Perzsa stb. ugymint festett más kézimunkák a hozzávaló anyagokkal, ugymint hárszok, selymek és más fonalak legdusabb választékban, feltűnő olcsó árban kaphatók

Mellfüző műtermében a legújabb csipő- és hasfüzők, melltartók, gummi hasfüzők orvosi rendeltetűre is a legjutányosabb áron készíttetnek

Engros vételnél megfelelő kedvezményt adok Vidéki rendeléseket forduló postával intézek el

Kérjen árajánlatot!

MOZGÓ

lök

ia. Főszerepben: Klein Rogge Monopol Dorian

A kormány betiltotta a december 10-iki összes gyűléseket

București-Bukarest, dec. 9. (Rador.) Ma délelőtt 11 órakor a pénzügyminisztériumban értekezlet volt, amelyen Bratianu Vintila miniszterelnök, Duca és Angheliescu miniszterek, Franasovici és Tatarescu államtitkárok és Nicolescu tábornok rendőrprefektus, majd utóbb Angheliescu tábornok hadügyminiszter vettek részt. A miniszteri értekezlet elhatározta, hogy a diákmozgalom holnapi évfordulója alkalmából betilt mindenemű tüntetést és manifesztációt, még egyházi, vagy kulturális jelleggel bírókat is. A prefektusok és a katonai hatóságok felhatalmazást nyertek a rendnek minden eszközzel való fentartására, a zavargók azonnali letartóztatására és hadbírótság elé állítására. A nagyváradi zavargások ügyében megindított vizsgálat eredményeképp a katonai igazságszolgáltatás, valamint az egyetemi fegyelmi hatóságok szigorú szankciókat fogadosítanak a bűnösökkel szemben.

Kolozsvár tanácsa a személybiztonság és a magánvagyon védelmének biztosítását követelte a minisztertanácstól

A VI. hadtestparancsnoka kijelentette a városi tanácsnak, hogy az események nem ismétlődhetnek meg, mert a katonaságnak fegyverhasználatra van parancsa

A kolozsvári karhatalom ma végre, ha elég későn is, úgy látszik, ura a helyzetnek. A város minden exponált pontját csendő- és katonasztatok szállták meg, amelyeknek az az utasításuk,

hogy a legkisebb kilengés esetén fegyvert használjanak.

Pap Danila tábornok ma magához kérte a kolozsvári diákság vezéreit és közölte velük a karhatalomnak adott szigorú utasításokat.

Mihali Tivadar dr. polgármester ma este magához kérte a kolozsvári sajtó képviselőit és felolvasta előttük a városi tanács állandó bizottságának manifesztumát.

„A városi tanács állandó bizottsága a közönség megnyugtatására és tájékoztatására közönségre teszi, hogy mivel a városi tanács nem rendelkezik karhatalommal és minthogy Kolozsváron hadiállapot van, idejében közbenjárta az illetékes fórumoknál a rend fentartása érdekében.

Minthogy a hetedikén fogadosított intézkedések eredménytelenek maradtak, 8-án a tanács sürgős táviratot küldött a minisztertanácsnak

olyan intézkedést kérve, amelyek minden körülmények között garantálják a személybiztonságot és a magánvagyon védelmét.

F. hó 8-ától kezdve a városi tanács állandó bizottsága permanensnek deklarálta magát, hogy

A rémület órái Bánffyhunyadon

Bánffyhunyadi tudósítónk jelenti: Szerdán délelőtt fél tizenkettőkor érkezett meg az első diákvonat a bánffyhunyadi állomásra. Néhány diák azonnal leugrott a vonatról és a mozdonyvezetőhöz sietett, akit revolverrel kényszerítettek arra, hogy ne merje a vonatot elindítani addig, amíg a községben el nem végzik munkájukat. Miután erről az oldalról biztosították magukat, a diákok elsőnek Cziment Pinkász cserép- és tűzifakereskedő lakását rohanták meg és mindent úgy pozdorjává törtek, hogy még a falak sem maradtak épségben. Ezután dr. Kubaszek orvos lakását vették ostrom alá. Itt csak az ablakok beveréséig jutott a dolog, mert megtudták, hogy Kubaszek keresztény, miért is bocsánatot kértek tőle.

A Kubaszek lakásával szemben levő Frankovits Hermann lakását csak az mentette meg a végső pusztulástól, hogy egy román szolga és cseléd őrizetére hagyta a házat, ő maga pedig eltávozott hazulról. Innen Knap Samu lakásába hatoltak be a tüntetők, akinek háza egyike Bánffyhunyad legszebb épületeinek. Knap Samu butorkereskedését teljesen szétrombolták, ékszerai és minden ingósága eltűnt, úgy, hogy körülbelül másfélmillió kárt okoztak neki.

Lób Aront az mentette meg a pusztulástól, hogy egy román papné a tüntetőknek kijelentette, hogy ez az ő háza. Egy Stern nevezetű szabónak, aki 10 gyermek apja, varrógépét és összes berendezését összehozták. Az udvaron lakó Blonderné lakását, berendezését és ágyneműjét úgy szétégették, hogy leánya és veje teljesen mezetenül maradtak. Hasonló sorsra jutott Friedmann Benő vendéglős, akinek mindenét úgy tönkretették, hogy a szó szoros értelmében nincs mire lehajtania a fejét.

A diáklányok talisztán öltének magukra

A tüntetők nemsokára ezután a zsidó templomhoz értek, ahová hangos hurrázással törtek be. A fejszékkel és vasbotokkal felszerelt tüntetők először nekiesetek a padoknak s mikor ezeket teljesen szétrombolták a frigszekrényre vetették magukat amelyeket teljesen kiürítettek. A taliszokat a diáklányok

idejében megtehessen minden szükséges intézkedést. Ujra megkerestük úgy a VI. hadtest parancsnokságát, mint a rendőrprefekturát, hogy akadályozzák meg az összes kilengéseket.

Pap tábornok, valamint Stasescu rendőrprefektus biztosította a városi tanácsot, hogy

a fogadosított intézkedések következtében lehetetlen lesz a sajnálatos rombolások folytatása, minthogy a karhatalomnak rendelete van, hogy fegyvert használjon.

Az okozott károk megtérítése érdekében bizottság alakult, melyben résztvesz a tanács megbízottja is.

Ez a bizottság hivatott megállapítani a felelősséget is, melynek konstataciója után a tettesek a hadbírótság elé kerülnek.

Ma este a kolozsvári diákságnak egy manifesztuma jelent meg, amely megtagadja a szolidaritást a tettesekkel és a rend respektálását igéri.

A városi tanács örömmel állapítja meg, hogy a tettesek csak a jasi és bukaresti diákok sorából kerültek ki.

A polgármester ezután kijelentette, hogy a tegnapi fogadosított kárbecsléstől függetlenül az ujonnan kijelölt bizottság fogja elvégezni a kárbecslést és a városi tanács mindent elkövet, hogy az állam a károsultakkal szemben kötelességét teljesítse.

öltötték magukra, a telifineket gunyszavak kíséretében a diákok csavarták kezükre. A beth-hamidrásban a rombolás ideje alatt épen temetés volt, Grünwald főrabbi vezetése alatt. Amikor a főrabbi és a tanítványok értesültek az eseményekről, a beth-hamidrásbéli összes székeket a padlásra vitték, a talmudisták pedig szétszaladtak. A tüntetők erre a samesz lakását ostromolták meg, amelyet teljesen kifosztottak.

Megerkezik az újabb csoport

Délután fél tizenkettőkor megérkezett a tüntető diákok újabb csoportja, hogy mindent, ami még épségben maradt, revízió alá vegye. A második csoport művének első áldozata Klepner Hermann üzlete lett, mely 13 éve áll fenn és csak két héttel ezelőtt érkezett 200.000 lei értékű áruja. A rombolás után egyetlen bani értékű áru sem maradt az üzletben.

Most a Fried és Neumann cég gépraktárát látogatták meg, amelynek épületében van egy Gottlieb nevezetű óras és ékszerész-üzlet, amelynek 300.000 lei értékű készletét megsemmisítették.

„Ad maga még ingyen is gépet!”

Egy Fried nevű egyén, aki raktárnok az egyik varrógépraktárban, elmesélte, hogy délelőtt egy ember járt oda, aki 1000 lejért kérte az egyik gépet. Miko: a raktárnok nem akarta odaadni, az ember kijelentette:

A raktár mellett levő „Central” cukorkaüzletet, amelynek napi forgalma kb. 3000 lei, teljesen kiürítették. Egy Paneth nevű család 4 szobás lakását teljesen szétrombolták. A butorokat és ágyneműket kivitték az utcára és ott összetörték, illetőleg szétszakították. A lakásban talált pénznek nyoma veszett.

A Berger-féle szeszraktárt egy jóakaratu román ember mentette meg, aki kijelentette, hogy a raktár román ember tulajdona.

Egy óra múlva megérkezett a harmadik csoport is. Az egyik daján lakását akarták megostromolni, de a kapuban álló román ember azt mondta, hogy román

ember lakik benne. Erre a tüntetők eltávoztak. Ujra a Paneth-család házát vették munkába, ahol azonban már csak a spájzban találtak — befőtteket.

Innen a Lób és Társa szeszraktárhoz mentek a történi. Waldmann Léb ruharaktárát teljesen kiürítették. Diamantstein papirkereskedő boltját szintén tönkretették. Egy Nasch nevű boltos boltját két román ember védte meg a pusztulástól.

A „Patria” a zavargásokról

A keserű megpróbáltatások és a kétségbeesés napjaiban, amelyeket Nagyvárad, Csucs, Bánffyhunyad és Kolozsvár zsidósága átélt, jóleső érzéssel, az elismerés szavával kell megemlékeznünk arról az emberi hangról, amellyel a nemzeti parasztpárt sajtója, Isórsorban pedig annak kolozsvári fálhivatalosa, a „Patria” — sokszor saját érdekeinek veszélyeztetése mellett — a legenergiusabbban elítélte a zsidóság ellen irányuló, kegyeletsértő és romboló tüntetéseket. Fegyvertársi kötelességünk tartjuk, hogy a lezajlott eseményekre vonatkozó cikkeiből néhány szemelvényt közreadjunk:

Az ősök parancsa

„Apáink és nagyapáink és mindazok, akik Nagy Románia megteremtéséért a véruket ontották a siron tulról a diákok felé tekintenek és arra hívják fel őket, hagyjanak fel a nemzetet veszélyeztető akciókkal, amelyeket az erőszak és az abszolutizmus kormánya inspirál. Legyenek ehelyett a testvériség, szabadság és egyenlőség új világának felvilágosodott munkásai.”

A „Patria” ellen?

„A városban az a hír terjedt el, hogy „diákok” szét akarják rombolni a „Patria” helységeit és meg fogják támadni a lap szerkesztőit. Miután a hírről magunk is meggyőződést szereztünk, a hatóságok katonai csapatokat küldtek a védelmünkre. Írásban kértük, a katonák eltávolítását, mert nem akarjuk és nem tudjuk elhinni, hogy az az újság, amely kilenc és óta napról-napra védj itt a román gondolatot, szenvedni fog azok fiaitól, akiket védelmeznünk és szolgálunk, akinek a javáért küzdünk és áldozatot hozunk és akiknek a fájdalmait sirjuk el nyomtatott betűnkkel.

A szavunk mindig bátor volt és most is az. Az igazság kiáltó szavát nem áldozzuk fel semmiért a világon. Ez a mi őseink tanítása.

A „Patria”, amelyet nagy áldozatok árán azok hívtak életre, azok tartanak fenn, akiknek munkásságuk révén oroszlanrészük van a mai szabad Románia megteremtésében, olyan intézmény, amelehez csak szentségtörő keznek nyulhatnak, olyan kezek, amelyek a kulisszák mögöl nylnak ki és térdre akarják kényszeríteni a polgári szabadságokért küzdő Erdélyt.”

Csütörtök esti számban a „Patria” vezetőhelyen foglalkozik a nagyváradi eseményekkel és ezzel kapcsolatban felemlít két hasonló régi esetet, amely még a magyar reszim idején történt. A cenzura által részben törölt cikk a következő képen hangzik:

Erdélynek békére és szabadságra van szüksége.

„Az erdélyi román nép mindig küzdött az erőszak ellen és elítélte az ellene elkövetett bar-

TUNGSRAM
RÁDIÓCSŐ

A LEGTÖKÉLETESEBB!

barizmu
amikor
tordai h
táját.

Szaba
hibáit n
Békés
és vallá
A diá
hogy G
a korm
kezésére
határme
... E

(Bucur
Kelet” t
pirendjé
vári bor
dermann
a terem
ván azt
ma kétsz
rendnek
Három
nyitja m
emelvén
Az Un
galomtól
mények;
mentbe;
hadakoz

— A
val — k
diákokat
lomások
esemény
novembe
egyetlen
támadót
rendszer
déseket
zavarta
után Na
nyira m
messze
kon ren
gát. Meg
hogy
az „A
Lupu
félhas

— La
kijelenté
a belső
pontjából
földi ide
gresszus
mást nem
fektus m
cember
soin táb
kongress
kok akci
ügyaneze
kongress
hogy ez
nak a m
szóbakar
hulla-ügy
mind
egyét

Kétségtel
be kellett
az egyet
kezése a

— A
kormányt
tot indit
tetésére.
ság dolg

A kor
menn
épségé
kik a
jesített
golták

barizmusokat. Annakidjén a külföld elé vitte, amikor kövekkel szótrombolták dr. Ratiu Jon tordai házat és Pavel nagyvárad, püspök palotáját.

Szabad nekünk most egykori elnyomóink hibáit megismételni?

Békés fejlődést, szabad versenyt, vélemény- és vallásszabadságot akarunk.

A diákok szüleinek megtiltotta a kormány, hogy Gyulafehérváron összegyűljenek. Ugyanez a kormány ingyen bocsát több ezer diák rendelkezésére vonatokat, hogy gyűlést tartsanak egy határmenti városban...

... Ez az öreg Erdély minden román léleg-

zetvételével és az egykori mártírúrnak összes, még nyitott sebeivel tiltakozik a felülről jövő egyetlenkedés és anarchia ellen.

Erdély nyugalmat akar, szabadságot akar, civilizációt akar.

A súlyos zavargásokkal a legélesebb fegyvereket adjuk ellenségeink kezébe, amelyekkel belénk döfhetnek.

Ez az Erdély appellál a diákokhoz, az ő mai fiaikhoz, hogy őrizzék meg nyugodtságukat és méltóságukat, itéljék meg higgadtan a mai súlyos helyzetet és utasítsanak vissza minden erőszakot, minden rendzavarást.

Egy másik cikkében a „Patria” a nagyva-

radi eseményekkel kapcsolatban a következőket írja: „Hol vagyunk? A balkán Macedoniában, ahol a nép állandóan késsel a markában és lángvető kátránnyal áll? Ki volt a rombolások erkölcsi szerzője? Mi volt Mosoiu tábornok szerepe?”

A nemzeti parasztpárt bukaresti lapja a „Dreptatea” mai számban foglalkozik a kormány azzal a kijelentésével, hogy a nagyvárad-i zavargásokat külföldi ügynökök provokálták. Ezzel kapcsolatban a lap azt írja, hogy a kormány ahelyett, hogy lemondana, olyan híreket terjeszt, hogy a magyarok maguk rombolták le saját házaikat.

Heves viták a parlamentben a rombolások miatt

Fildermann dr. szenvedélyes interpellációja

(Bucuresti—Bukarest, december 9. Az „Uj Kelet” tud.). A kamara tegnapi ülésének napirendjét kizárólag a nagyvárad-i és kolozsvári borzalmak töltötték ki. A nap hőse Fildermann dr. volt, aki fél négy órakor jön be a teremben egy kéziratcsomóval, mely nyilván azt a tragédiát foglalja magába, amelyet ma kétszakaszos törvénnyel biztosított közrendnek neveznek.

Háromnegyed 4-kor Simionescu Barlad nyitja meg az ülést. Fildermann-t hívják az emelvényre.

Az Unione elnöke valóságos remeg az izgalomtól. Kinos helyzet elé állították az események: a többségi listán kereült be a parlamentbe, és most az ellen a kormány ellen kell hadakoznia, amely őt mandatumhoz segítette.

S Fildermann dr. lelkiismeretének szavára hallgatott, amely fellázadt a történetek ellen. Egy évvel ezelőtt Mayer Ebner harcolt ugyanerről a tribünről, és Mayer Ebner egy egész parlament ellenséges pillantásainak, és viharos felzúdulásainak középpontjában állott. Fildermannnak ma könnyebb dolga volt. Várait néma csöndben hallgatta meg a többség, amely máskor nem enged szóhoz egyetlen kormány elleni megnyilatkozást sem. A kormány tagjai részére fentartott padsorban, a miniszterelnök helyén Duca ül. Láthatóan növekvő idegességgel halgatja Fildermann dörgő vádjait, megtörli homlokát, amelyen kiülnek az izzadság gyöngycseppei, és arca vörösre sötétül.

Általában az antiszemita mozgalmat, vagy pedig csak olyan mozgalmakat tekint anarchikusnak, amelyek a kormány ellen irányulnak? Hajlandó-e a kormány kártérítést fizetni a kárvallottaknak? Milyen intézkedéseket tesz a kormány mindazon tisztviselők, tanárok és más felelős állásúak ellen, akik hivatalos és nem hivatalos működésük során nyíltan izgatnak a zsidóság ellen? Tudja-e a kormány, hogy kinek a pénzén utazott étkezett és aludt az 5000 diák és kinek a pénzén banketteztek a kongresszus résztvevői?

A kongresszus mintegy 7 millió lejbe került és tudomása szerint ezt az összeget egészben, vagy részben maga a kormány fedezte.

Duca belügyminiszter tiltakozik ez ellen.

Fildermann: Ezt a horribilis összeget az adófizetők összességéből, tehát a zsidóktól is kapták a diákok. Csak hogy az adózók nem azért adták ezt a pénzt, hogy felforgató célokra és a közrend megzavarására törekvő szervezetek használják fel. Az interpelláló ezek után azt kérdi a kormánytól, hogy milyen intézkedéseket tett Labortiu prefekus ellen, aki hivatalos minőségben a kongresszus következményeivel fenyegette meg az általa idegeneknek deklarált román állampolgárokat. Igaz-e, hogy Mosoiu tábornok mint a kormány képviselője vett részt a kongresszuson és a kormány azonosítja-e magát az ő ottani kijelentéseivel?

Mosoiu tábornok: Nem igaz!

Fildermann: Nem hagyhatom el a szószéket anélkül, hogy csodákozásomnak kifejezést ne adjak a nemzeti parasztpárt sajtójának magatartása fölött, amely meg sem emlékezett a nagyvárad-i zavargásokról.

Fildermann vádolja a kormányt

— A nagyvárad-i diákkongresszus alkalmával — kezdte beszédét Fildermann dr. — a diákokat szállító vonatokon és az utbaeső álmásokon, valamint a kongresszus súlyos események zajlottak le. A rendzavarások már novemberben megkezdődtek, de vizsgálatot egyetlen esetben sem indítottak, egyetlen támadót meg nem büntettek, egyetlen komoly rendszabályt nem fogantatosítottak. A verekedések vígan folytatódtak és a támadókat nem zavarta senki. Csak természetes, hogy ezek után Nagyváradon a tüntetők bátorsága annyira megnőtt, hogy az ottani események messze felülmúlják az egyetemeken, vonatokon rendszeressé vált atrocitások súlyosságát. Meg kell állapítanom ezzel kapcsolatban, hogy

az „Aurora” december 8-iki számában — Lupu miniszter lapjában — egy teljes félhasáb ki volt cenzurázva a nagyvárad-i események ismertetéséből.

— Labortiu biharmegyei prefektus art a kijelentést tette, hogy a diákkongresszus úgy a belső „idegenek”, mint a külföldiek szempontjából bir nagy fontossággal. Kik a belső idegenek? Tekintettel arra, hogy a kongresszus szószékéről a zsidókon kívül senki mást nem támadtak, nyilvánvaló, hogy a prefektus minket deklarált idegeneknek. A december 7-iki „Cuvantul” azt írja, hogy Mosoiu tábornok, aki a kormányt képviselte a kongresszuson, dicsérőleg nyilatkozott a diákok akciójáról és nemzeti küzdelméről. A lap ugyanezen számában arról számol be, hogy a kongresszus elnöke arról tett bejelentést, hogy ezuttal először engedték meg a diákoknak a numerusz klauzusz megvitását. De szóba kerültek más kérdések is, így például a hullá-ügy — holott

mindezen kérdések tárgyalását az egyetemi szabályzat határozottan tiltja.

Kétségtelen tehát, hogy a nagyvárad-i gyűlést be kellett volna tiltani. Erre a fentiekben kívül az egyetemi szabályzatnak egész sor rendelkezése adott volna jogalapot.

— A nagyvárad-i eseményekről kiadott kormánynyilatkozat azt igéri, hogy vizsgálatot indít a bűnösök kiderítésére és megbüntetésére. Ez nem a kormány, hanem a bíróság dolga.

A kormánynak, amely az ország valamennyi polgárának vagyonáért és testi épségéért felelős, azt kell kiderítenie, kik a bűnösök abban, hogy nem teljesítették, vagy szándékosan elhanyagolták kötelességüket a rendszabályok megelőzése körül,

Ehhez nincs szükség vizsgálatra. A bűnösöket meg lehet és meg kell büntetni, mert megvannak. Vagy büntársak, vagy nem valók az általuk elfoglalt pozícióra.

Mit tettek a miniszterek?

Fildermann ezek után sorban meginterpellálja a miniszterelnököt, a belügyminisztert, az igazságügyminisztert, a közoktatásügyi és hadügyminisztert, hogy milyen rendszabályokat fogantatosítottak a verekedő diákok ellen, a maroknyi számú zsidó diákok védelmére, a vasuti, állomási, nagyvárad-i, kolozsvári és más helyen elkövetett romboló zavargások megelőzésére, a mulasztó hatósági közegek ellen? Kérdi a kormányt, hajlandó-e az egyetemi szabályzat 40. szakasza alapján anarchiának minősíteni a legutóbbi eseményeket és

Fildermann szóváltása Madgearuval

Kár volt, felesleges volt, Fildermannnak a nemzeti parasztpártot feleslegesen provokálnia. Az utolsó passzusra Madgearu tigrisként ugrik fel:

— Nem igaz! Kitérőlt az egészet a cenzura! Lakatot tettek a szánkra!

És kihuzza a zsebéből egy cikk kefélynyomatát, amelyet nem engedett a cenzura közölni.

Hangok a nemzeti parasztpárt oldaláról: Galacban elárulta a zsidó érdekeket. A nemzeti parasztpárt ellen izgatott!

Fildermann: Tudják-e Önök, hogy mi a demokrácia? A demokrácia a más meggyőződésnek tiszteletben tartását jelenti, azzal, hogy a másik is tisztelje az én meggyőződésemet. Jól tudják Önök, Ön is, Popovici Mihály ur, hogy 8 évig önökkel szenvedtem. És ha úgy találtam a nyáron, hogy egy király halálos ágya mellett kollarálják azzal a kormánnyal, amely a nyuga-

lom biztosítását ígérte, ezt önöknek is meg kellene érteni, vagy legalább is respektálni!

— Hallom, fejezte beszédét Fildermann, hogy Magyarország interveniálni készül a Népszövetségnél az érdekünkben. Nos, kijelentem, hogy minden ilyen intervenciót a legenergikusabban visszautasítunk. Magyarország intézze el előbb a maga portáján a zsidók megoldatlan kérdéseit.

Ezt a kijelentést végül tapssal jutalmazza meg a többség, amely fölöttébb boldog, hogy a vádak nyomása alól felszabadulhatott.

Mosoiu igyekszik az emelvényre, hogy válaszoljon Fildermannnak. Madgearu felugrik helyéről és kiáltja az elnök felé:

— Nem lehet személyes kérdésben, csak az ülés végén beszélni!

Botránysba ful Mosoiu felszólalása

Pokoli zaj. Mosoiu igyekszik tulkiabálni az állva tomboló elnzéket, de csak annyit hallszik ki, hogy ő nem a kormányt képviselte Nagyváradon és hogy ő rendre intette a diákokat. Közben páratlan botránys keletkezik. Az ellenzék folyton kiabálja:

— Le a tribünről.

Midőn Mosoiu lemegy a tribünről, Aurél Dobrescu, a temperamentumes fogarasi képviselő ugrik fel helyéről és rámutatva kiáltja:

— Nézzétek: a legtipikusabb urnatolvaj. Tumultus támad. Gyilkos! Bandita! kiáltják egymásnak Mosoiu és Dobrescu. A képviselők egymásnak hajolva ordítanak, az elnök hiába csönget. Már csaknem öltre mennek egymással, midőn az elnök felfüggeszti az ülést.

Ujrakezdés után bejelenti az elnök, hogy Mosoiu és Dobrescu képviselőt rendreutasította és hogy mindketten sajnálják, hogy olyan szavakat használtak.

Dobrescu felugrik: Nem igaz! Nem sajnálok semmit! Azt mondtam, hogy urnabandita és fentartom azt, amit mondtam.

Nehezen csend lesz. Madgearu, a nemzeti parasztpárt titkára, a kormány egyik ádáz ellenfele a következő szónok. Súlyos vádakat zudít Duca fejébe. Folyton hozzáintézi szavait, amelyek lendülettel, logikával vannak telve.

— A miniszterelnök ur azzal indokolta, meg indokolatlan kormányon maradását, hogy biztosítani kívánja a rendet és nyugalmat. Alig néhány nap előtt tette ezt a kijelentést, és most Nagyváradról, Kolozs-

várról és másunnan érkeznek jelentések arról, hogy

a kormány igenis, képtelen gyenge és alkalmatlan a közrend fenntartására.

Duca belügyminiszter ur alig néhány hét előtt betiltotta a gyulafehérvári kongresszust, mert mint mondotta, tart attól, hogy az egybegyűlő tömeg nem fogja megőrizni a nyugalmat. Ugyanaz a belügyminiszter szemben biztosítottak látta a rendet és nyugalmat és jónak látta engedélyezni az országos diákkongresszust, és még hozzá egy olyan városban, amely pár excellence ki-sebbségi. Figyelmeztették a belügyminisztert, intézkedéseket ajánlottak neki a zavargások és a véres excessusok megakadályozására. Nos, vagy nem tette meg a belügyminiszter ezeket az intézkedéseket, vagy igen, és akkor bebizonyította, hogy a kormánynak nincs tekintélye, hogy a kormány utasításait nem respektálják az elárendeltek.

Az egész világ tudja, hogy a nagyváradi eseményeket egy láthatatlan kéz vezette, egy láthatatlan kéz, amelyet azonban nem lesz nehéz felfedezni.

— Midőn a bukaresti egyetem szenátusa megbüntette a zavargó diákokat, az egész kormány és különösen Angheliescu közoktatásiügyi miniszter interveniáltak, hogy a büntetéseket a szenátus vonja vissza. És most mi történt? Az történt, hogy a nagyváradi zavargások élén ugyanazok a diákok állottak, akiknek a kormány kegyelmet eszközölt ki.

A diákság nyomorog. A belügyminisztérium két millió lejrel sietett a diákok segítségére. Nem engedte át a szenátusnak az összeg kiosztását: a kormány maga válogatta ki azt a 400 diákot, akit segélyben akart részesíteni.

Igy guakorolt a kormány morális presziót a diákságra és így élt vissza a diákság nyomorával, hogy zavargásokat provokálhasson.

Duca gunyosan közbeszól, a többség engedelmesen hümög és morog.

— A belügyminisztérium — folytatja Madgearu vádbeszédét — tízezer szabadságolt csendőrt hívott be Erdélyi városokba osztottak szét, a nem akadt egy csendőr sem a nagyváradi zavargások megakadályozására és elfojtására. Ismétlem a nagyváradi események ismét bebizonyították, a kormány teljes tehetetlenségét,

a kormány kénytelen volt külföld és a belföld előtt egyaránt ártó zavarokat provokálni, hogy az ostromállapotot, a cenzurát és a többi önkényes intézkedést fenntarthassa.

Azt hiszem, ütött a pillanat, midőn a kormánynak be kell látnia, hogy nem tudja kezében tartani a kormányzást és el kell távoznia.

Demetrescu Braila a következő szónok. A többség egyik kedvence. A magyar parlament beavatkozása ellen beszél. Nagyváradnak csak néhány szót szentel:

— Mi történt tulajdonképpen Nagyváradon? Betörték néhány ablakot, ennyi az egész. Nem a diákság, hanem néhány diák, és a közéjük vegyülő kommunisták, akik minden alkalmat felhasználnak, hogy zavart okozhassanak.

Duca válasza

Végül szóhoz jut támadások célpontja: Duca belügyminiszter. Duca művésze a szónak, megválogatja kifejezéseit és mesteri diplomata. Csak ezek a tulajdonsági segítettek keresztül egy fenyegető teljes vere-ségen. Mert lényegileg nem igen volt, mit válaszolnia a fájdalmas tényekre. Néhány kijelentes, ígérlet és pont.

— Mindennek előtt is tiltakozom Fildermann dr. állításai ellen — mondotta. Nem is tudom, hogy mit akart mondani. Hiszen ő ismeri nagyon jól a mi intencióinkat a kisebbségekkel és épen a zsidósággal szemben! Es tudja jól, hogy a legszélesebb megértést tanusítjuk a zsidó állampolgárokkal szemben is. Hogy mi bátorítottuk a zavargásokat? Hát azt hiszi Fildermann dr., hogy nem tesszük meg a legszélesebb intézkedéseket? Hogy szóba került a numerus clau-

sus? De hát tudja Fildermann, hogy a diákság öt éve kéri a numerus clausust és Brătianu Jonel kormánya mindig, a leghevesebb oppozíciót tanusította ezzel a követeléssel szemben, akkor, midőn Magyarország, egy időben Lengyelország is bevezették azt. Elfelejté Fildermann dr., hogy mi a legélesebb küzdelmet vívtuk Cuza profeszor ellen? Elfelejté, hogy mi Cuzát kiemeltük az egyetemről?

— Mi igenis el vagyunk határozva arra, hogy ezt a betegséget gyökerében el fogjuk fojtani,

Örülünk annak, hogy a diákságot

Fildermann nem fogadja el a választ

Ismét Fildermann megy az emelvény elé. Meg izgatottab, mint az előbb, és látszik rajta, hogy csak nehezen tud ura lenni szavának.

— Duca belügyminiszter ur ugy kvalifikálta a nagyváradi eseményeket, ahogy kellett. Demetrescu Braila urnak pedig azt modom: Nemcsak néhány ablak betöreséről volt szó itten (Távíratot vesz elő) Itt van egy, most érkezett távirata, dr. Jakobi szenátornak, ime hallgassák meg:

„Csucsán, Hunyadon, Egeresen, Kolozsváron ugyanazok az események. Kétségbe vagyunk esve.” Ime képviselő urak, a kétségbeesés hangja sir fel ide Erdélyből. Nem vagyunk egyáltalán megelégedve Duca belügyminiszter kijelentéseivel. Kaptunk már eddig vagy ötven hasonló ígérletet, de egy sem valósult meg. Ne azt mondja, hogy intézkedni fog, hanem azt jelents ki itt a plé-

Boila professzor a szenátus asztalára helyezte a kolozsvári rombolások fényképfelvételeit

A szenátus pénteki ülésén, néhány jelentélen napirendi felszólalás után Ely Berkovitz lépett a tribünre és a következő interpellációt intézte a kormánynak:

— Nem akarom elhinni, hogy egész Romániában akár egyetlen ember is akadna, aki el ne itélje el a diákok rombolásait. A jelenlegi zavargások felülmúlják mértékben és szenvedélyességükben az összes eddigi atrocitásokat. Ez annál súlyosabban esik most latba és annál elítélendőbb, mert Genfben éppen most tárgyalják az optánsperit és az itteni eseményekről odajutó hírek aligha alkalmasak arra, hogy Romániára nézve kedvező atmoszférát teremtsenek a népszövetség körében. Éppenezért kérde a kormányt, tudja-e, hogy a tüntetők nemcsak zsidó üzleteket romboltak le, hanem zsidó templomokat is felgyújtattak és összetörték. Tudja-e Angheliescu közoktatásiügyi miniszter, hogy a diákok talizsokba öltözve érkeztek vissza Bukaresbe? Hajlandó-e a kormány a zsidó vallás profanizálását elítélni? Hajlandó-e azt a sértés morális elégtétellel jóvátenni? Hajlandó-e a szétrombolt üzletek tulajdonosainak kárát megtéríteni? Hajlandó-e megfelelő rendszabályokkal a zsidó lakosság nyugalmaát biztosítani?

Nimerover főrabbi szólalt fel ezután és többek között a következőket mondotta:

— Az uccai rombolásokat már elítélték a parlamentben. Mégis szóvá kell tenni azt, hogy a zsidó templomok profanizálásával nemcsak a zsidóságot, hanem általában a hitet, a civilizáció és az erkölcs alapját sértették meg. Kérde a kormányt, milyen szankciókat akar foganatosítani a bűnösök ellen?

Dr. Boilă Romulus, kolozsvári egyetemi tanár lépett a tribünre ezután és általános érdeklődés mellett a következőképpen kezdte meg beszédét:

— Saját szememmel láttam hat összerombolt zsinagógát. De a tüntetők iskolákat és lakásokat is megtámadtak. Üzletek és károk hevernek romokban, amelyekből az árut ellopták. Aki nem hinne szavaimnak, az meggyőződhet azok valóságáról a zavargások idején felvett fényképekből, amelyeket ezennel leteszek a Ház asztalára. A kolozsvári rendőrség nyomozása megállapította, hogy a rombolásokat kizárólag a jassii és bukaresti diákok végezték, akik között

nemzeti érzelmek hatják át, de ennek a nacionalizmusnak nem szabad soha barbár és vad formákat öltenie. (Gyér taps).

mert hiszen ezek a barbárságok kompromittálják a diákságot és az egész országot. Nincs elegendő szavam a sojnálatos tettek elítélésére, és biztosítom képviselőurakat, hogy addig, míg mi állunk ezek a padokon, garantálni fogjuk a rendet és a köznyugalmat.

Ami Madgearu uti, csak annyit, hogy avajjon azt hiszi Madgearu, nekünk nincs egyéb dolgunk, mint a zsidókérdés körül izgatást kifejtteni? (Viharos taps).

num előtt. Kik azok, eddig megbüntették? — Duca közbeszól: Hiszen tudja, hogy intézkedtem!

Fildermann: Akkor kik azok az alárendeltjei a belügyminiszter urnak, akik nem hajtották végre ezeket az intézkedéseket. Én megmondottam, milyen intézkedéseket kell foganatosítani? Legalább visszafelé akadályoztak volna meg a veréseket! Ismétlem, nem fogadom el a belügyminiszter ur nyilatkozatát.

Duca sápadtan jön ismét az emelvényhez. Csak ennyit mond:

— Látom, hogy Fildermann dr. nagyon fel van indulva, és az események következtében ez érthető is. Csak annyit mondhatok, hogy mind bűnös el fogja venni büntetését.

Madgearu is replikázott, néhány unalmas interpelláció és az ülés véget ér.

Kasztner Rezső

fizetett — nem akarom nyíltan megmondani, hogy ki által fizetett agitátorok uszítottak.

Polierat Mihail (közbekiált): Felháborító! Az ember azt hinné, hogy Boila is zsidó!

Boila: Ezt a rendőrség állapította meg. A jassii és bukaresti diákok nem méltók arra, hogy diákok legyenek.

Filitti: Ön nem méltó arra, hogy román legyen!

Boila: A rombolásokért tulajdonképpen azok a bűnösök, akik elvetették az antiszemitizmus maevát Erdélyben, ahol sem a faji, sem a felekezeti gyűlöletet nem ismer-ték.

Nemzeti szeggyen az, ami Nagyváradon, Kolozsváron és a többi helyeken történt.

Azt szeretném még tudni, hogy Tatarescu alminiszternek milyen szerepe volt az eseményekben, amelyekből azt a következtetést kell levonnunk, hogy vagy nem akarta megakadályozni a rombolásokat, vagy pedig nem érdemes arra, hogy miniszteri székben üljön. A hatóságok magatartására jellemző, hogy míg a diákok a zsinagógákat rombolták, a kívülálló rendőrök ilyen hangon tárgyaltak velük: „Kérjük szépen, ne tessenek odamenni.” Nyilvánvaló, hogy a kormány vagy büntetés, vagy pedig képtelen a rendet fenntartani.

Duca belügyminiszter elismeri, hogy az utolsó napok eseményei szeggyenfoltja a diákság történetének. Sajnálatát fejezi ki Nimerover főrabbinak a kormány nevében és ígérletet tesz arra, hogy a károsultak kárát a kormány meg fogja téríteni.

A hatóságokat, amelyek nem tettek elegendet kötelességüknek, szintén felelősségre fogja vonni.

Lapedatu kultuszminiszter nem akarja a történeteket mentesíteni, de biztos abban, hogy agens-provokátorok működtek közre a rombolásokban. A kormány ugy materiális, mint morális elégtelt fog adni a káro-

Boila profeszor ismételen leszögezi, hogy a rombolásokban kolozsvári, vagy erdélyi diákok nem vettek részt. Ennek igazolására leteszi a szenátus asztalára az erdélyi diákok által hozzájuttatott memorandumot, amelyben kijelentik, hogy nem vállalnak szolidaritást a vandál rombolásokkal.